

ČESKO-SLOVENSKÝ ZAHRANIČNÝ ODBOJ V USA (1914–1918)*

ŠTEFAN KUCÍK – PETER ŠVORC

The authors of the paper present the Slovak view of the joint Slovak and Czech liberation movement in the United States of America during the First World War (1914–1918).

Key words: American Slovaks; American Czechs; liberation movement; First World War; USA; Cleveland Agreement; Pittsburgh Agreement.

Keď sa po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 Maďari v Uhorsku rozhodli vydať na cestu násilnej maďarizácie všetkých nemaďarských národností, americkí Slováci začali čoraz viac hovoriť za Slovákov v Uhorsku a zasahovať do politického, hospodárskeho a kultúrneho života na Slovensku. V snahe vytvoriť jednotnú organizačnú základňu a inštitucionálnu bázu na pomoc svojim rodákom v starej vlasti, slovenskí krajanovia v USA v máji 1907 pristúpili v Clevelande k založeniu Slovenskej ligy v Amerike. Tá sa v predvečer Veľkej vojny rozhodla formulovať svoj oficiálny politický program, ktorý v rokoch 1914–1915 publikovala v osobitnom memorande.

Aj keď Memorandum Slovenskej ligy v Amerike z rokov 1914–1915 nechávalo možnosti emancipácie Slovenska do veľkej miery otvorené,¹ akékoľvek z ním navrhovaných riešení bolo späť s myšlienkou autonómneho postavenia Slovenska na federatívnom základe.² V prvých mesiacoch Veľkej vojny tak v úvahách amerických Slovákov o budúcom postavení slovenského národa rezonovalo zabezpečenie samosprávneho vývinu Slovenska bez ohľadu na to, v akom štátoprávnom usporiadaní to bude. Zároveň však v týchto úvahách postupne začal prevládať názor, že najpriateľnejším riešením bude štátne spojenie s Čechmi za predpokladu, že slovenský národ bude mať v tomto štátnom zväzku zabezpečený plný samobytný vývin.

V slovenskom, ale ani v českom prostredí však myšlienka spoločného štátu nebola v prvých mesiacoch vojny jednoznačne prijatá. Medzi slovenskými predstaviteľmi krajanského hnutia v USA existovali isté obavy z českej supremacie, z politického a hospodárskeho tlaku silnejšieho českého národa, resp. z eventuálnej asimilácie Slovákov. Náznaky o existencii tohto problému boli badate-

* Táto štúdia je súčasťou výstupov z riešenia grantového projektu APVV č. SK-CZ-0063-11 Slovenské a české krajanové hnutie v USA.

¹ V memorande americkí Slováci žiadali „pre slovenský národ úplnú samosprávu a voľnosť sebaurčovania tak na politickom, ako aj na kultúrnom a hospodárskom poli“. Archív Spolku sv. Vojtecha v Trnave (ďalej ASSV), fasc. 235A, Memorandum Slovenskej Lígy v Amerike, vydané menom amerických Slovákov, v záujme Slovákov v Uhorsku, 1914–1915, s. 7. Memorandum tak vo svojej konečnej podobe vychádzalo v ústrety všetkým skupinám, ktoré sa bezprostredne pred prvou svetovou vojnou a v jej prvých mesiacoch vyhranili (nielen v USA, ale napríklad aj v Rusku) v náhľadoch na možné riešenie postavenia Slovákov v Uhorsku. Tie zahŕňali zotrvanie Slovenska vo federalizovanom Uhorsku, federalizáciu habsburskej monarchie, pri ktorej by Slovensko spolu s českými krajinami tvorilo jednu časť oproti Rakúsku a zvyšnému Uhorsku, pripojenie Slovenska k cárskemu Rusku alebo jeho spojenie s budúcim poľským štátom. Memorandum navyše nevylučovalo ani požiadavku úplnej štátnej samostatnosti Slovenska. Viac o *Memorande Slovenskej ligy v Amerike (1914–1915)* pozri v KUCÍK, Š.: *K vývinu myšlienky česko-slovenskej štátnosti v krajanskom hnutí v USA*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, 26, 2012, č. 2, s. 113–115.

² Národné noviny (Pittsburgh), 10. 12. 1914, s. 4.

fné už od nadväzovania prvých kontaktov s českými krajanými organizáciami. Uvedené obavy amerických Slovákov nepramenili iba z prevahy českej zložky zahraničného odboja, ktorá práve v USA nebola taká zreteľná, ale umocňovali ich české predstavy o Slovákoch ako o uhorskej vetve československého národa a české poňatie československého národa ako etnografickej kategórie. Preto sa v slovensko-americkej tlači objavili hlasy o tom, či tzv. československá národná jednota v praxi nie je len istou obmenou ideí jednotného maďarského národného štátu.³ Historicky získaná nedôvera Slovákov ku každému väčšiemu a mocensky ambicióznějšímu národu sa navyše spájala s obavami, ktoré mali konfesionálne pozadie. Z náboženského hľadiska bola slovenská katolícka emigrácia najpočetnejšia. Okrem toho bola na začiatku vojny ovplyvňovaná maďarským, či tzv. maďarónskym, t. j. promaďarsky orientovaným katolíckym klérom, ktorý medzi slovenskými katolíkmi vyvolával obavy z českého protikatolícky namiereného pokrokárstva.⁴ Významným faktorom, ktorý na začiatku prvej svetovej vojny bránil intenzívnejšej spolupráci amerických Slovákov a Čechov, bola aj skutočnosť, že kým americkí Slováci mali od roku 1907 centrálnu organizáciu Slovenskú ligu v Amerike, na českej strane takáto organizácia, ktorá by bola schopná spolupracovať so Slovenskou ligou, ešte neexistovala. České národné združenie (ČNZ) bolo síce založené už 2. septembra 1914,⁵ ale jeho počiatkový program ešte nezodpovedal potrebám rozvoja česko-slovenskej politickej spolupráce. Obrat nastal až na prvej konferencii Českého národného združenia 13.–14. marca 1915 v Clevelande, kde česká strana vyslovila sympatie osloboditeľským snahám Slovákov a žiadala odbočky Českého národného združenia, aby s nimi udržiavali kontakty.⁶

Od júla 1914 do októbra 1915 prebiehala medzi americkými Slovákami polemika o česko-slovenskej orientácii a jej podobe. V nej sa kryštalizovali tri prúdy. Prvý sa jednoznačne priklonil k česko-slovenskej orientácii (newyorskí Slováci vedení Milanom Gettingom a Ignáčom Gessayom, ktorí v roku 1914 založili Politické združenie Slovákov, a chicagskí Slováci združení v spolku Slovenská stráž). Práve Politické združenie Slovákov, na čele s Gettingom, postupne v značnej miere akceptovalo ideu jednotného československého národa, čechoslovakizmus.⁷ Druhý, autonomisticky orientovaný prúd bol reprezentovaný Jozefom Hušekom, redaktorom *Jednoty*, a Ivanom Daxnerom, tajomníkom Slovenskej ligy. Tretí prúd sa nachádzal uprostred názorových stretov a reprezentoval ho napr. Albert Mamatey, predseda Slovenskej ligy,⁸ či Matúš Jankola, vedúci predstaviteľ Prvej katolíckej slovenskej jednoty.

³ HRONSKÝ, M. – PEKNÍK, M.: *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Bratislava 2008, s. 121.

⁴ ŠVORC, P.: *Slováci v Amerike a vývin myšlienky česko-slovenskej štátnosti*. Sborník k dejinám 19. a 20. storočia 13, 1993, s. 120.

⁵ BENEŠ, V.: *Československá Amerika v odboji*. Díl I. *Od června 1914 do srpna 1915*. Praha 1931, s. 150.

⁶ „Porada vyslovuje upřímné sympatie osvobozovacím snahám národa slovenského a žádá pobočky, aby udržovaly styky s bratry Slováky.“ Vojenský historický archiv (ďalej VHA), f. České národní sdružení v Americe, inv. č. 286, k. 4, Clevelandská porada Českého národního sdružení v Americe. Z hľadiska úvah o rizikách politickej spolupráce s Čechmi sú dôležité dva listy vedúceho predstaviteľa Prvej katolíckej slovenskej jednoty Matúša Jankolu z 11. a 15. decembra 1914, ktoré adresoval redaktorovi jej tlačového orgánu Jozefovi Hušekovi. Jankola v nich razil heslo „Preč od Maďarov!“ a v otázke výberu vhodného politického partnera pre Slovákov sa vyslovil za politické spojenie s Čechmi: „Ohľadom Čechov. Ich supremácia môže byť len dočasná, pokým si vychováme jedno pokolenie vo svojom duchu. Liberalizmus český nepovažujem za tak nebezpečný; naša povaha, charakter je inakší. Slováci, ja myslím ľud pospolitý jako národ chudobný, usadený medzi vrchami, vždy zachová si svoj charakter.“ Tieto Jankolove slová nadobudli významný vplyv na verejnú mienku amerických Slovákov v roku 1916, keď boli – po jeho smrti – výňatky z oboch listov publikované v tlači. Jednota (Middletown, Pa.), 5. 7. 1916, s. 4; *Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti*. Zv. I. Bratislava 1998, s. 439–440.

⁷ HRONSKÝ, M. – PEKNÍK, M.: *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Bratislava 2008, s. 121.

⁸ Albert Mamatey bol predsedom Slovenskej ligy v Amerike v rokoch 1911–1920.

V septembri 1914 prišiel do New Yorku Emanuel V. Voska s odkazom od Tomáša G. Masaryka, s ktorým sa v auguste toho istého roku tajne stretol v Prahe. Hlavnou úlohou sa stalo zjednotenie krajanického hnutia.⁹ Nadviazaním kontaktov so Slováckmi bol v januári 1915 poverený česko-americký právnik Tomáš Čapek.¹⁰ Išlo vtedy ešte o podstatnú časť váhajúcej slovenskej emigrácie, pretože spolupráca existovala len s čechofilskou časťou amerických Slovákov.

Na základe nej už v decembri 1914 Politické združenie Slovákov v spolupráci s Tomášom Čapkom vydalo v anglickom jazyku vypracovaný dokument s názvom *Apel* na všetky slovenské organizácie, Slovenskú ligu a všetkých Slovákov v Amerike, v ktorom žiadali politické zjednotenie Slovákov a Čechov na základe presvedčenia, že český národ bude rešpektovať slovenské snahy o samobytný vývin.¹¹ Čapek presadzoval, aby *Memorandum Slovenskej ligy v Amerike* nebolo rozposielané, kým pasáž o samourčení nebude zmenená v duchu politickej jednoty Čechov a Slovákov. Dôvodil, že „*jestli Memorandum bude rozposlané ako je zostavené, ťažko bude potom zase posielat' druhé, ktorým by sa vyjadrovala snaha za čs. jednotou.*“¹² S Gettingom sa dohodli na zvolaní dôvernej konferencie Čechov a Slovákov, na ktorej Čapek predložil svoj návrh dodatku k *Memorandu* v zmysle politickej jednoty s Čechmi.¹³

Na konferencii v New Yorku, ktorá sa konala 17. januára 1915, boli za Slovenskú ligu prítomní aj predseda Albert Mamatey a tajomník Ivan Daxner. Na porade došlo ku kolízii vyplývajúcej z nepochopenia slovenských snáh definitívne sa etablovať ako suverénny národ. Keďže koncept nazýval Slovákov „národnosťou“, Mamatey s Daxnerom ho odmietli akceptovať. Až po dlhej debate, ktorá skončila pred druhou hodinou ráno, došlo k dohode, že „*Slováci a Česi, jako dva bratské národy, pojdú v oslobodzovacej akcii paralelne spolu.*“¹⁴ Mamatey prisľúbil, že o uvedenom uznesení bude informovať na najbližšom kongrese Slovenskej ligy a predloží ho kongresu na schválenie. Uznesenie sa malo nazvať manifestom a doplniť *Memorandum Slovenskej ligy v Amerike*. Vo svojej správe pred VIII. kongresom Slovenskej ligy, ktorý sa konal 22. februára 1914 v Pittsburghu, však Mamatey o konferencii neinformoval, ale sa jednoznačne priklonil k poslednej verzii *Memoranda*: „*Jako je vám iste známo, ja som za to, aby my Slováci žiadali sme pre národ náš a nástojili na samospráve bez ohľadu na to, do akého väčšieho štátneho útvaru by sa Slováci po tejto vojne dostali.*“¹⁵

Dôvodom boli iste výhrady Alberta Mamateya a Ivana Daxnera voči skutočnosti, že už *Apel* z decembra 1914 sa vyhýbal pomenovať Slovákov národom. Nazýval ich len „*ľudom*“ alebo „*rasou*“ a uvádzal, že slovenský ľud len spolu s českým tvorí jeden „*národ*“. Hoci sa po slovenskom proteste Tomáš Čapek ospravedlňoval, že sa tak stalo nedopatrením, slovenskú stranu to nepresvedčilo.¹⁶

⁹ VONDRÁŠEK, V. – HANZLÍK, F.: *Krajané v USA a vznik ČSR. V dokumentech a fotografiích*. Praha 2009, s. 20.

¹⁰ GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. I. 1933, s. 46.

¹¹ Tamtiež, s. 43–44.

¹² Tamtiež, s. 48.

¹³ Tamtiež.

¹⁴ Tamtiež, s. 49.

¹⁵ Národné noviny (Pittsburgh), 4. 3. 1915, s. 5.

¹⁶ Slovenský národný archív (ďalej SNA), f. Slovenská liga v Amerike, k. 21, DAXNER, I.: *Česko-slovenská otázka*, s. 8; Slovenská národná knižnica, Archív literatúry a umenia (ďalej ALU), sign. M13A3, list I. Daxnera st. I. Daxnerovi ml., Pittsburgh, 6. 7. 1915. V uvedenom článku *Česko-slovenská otázka* na s. 8–9 o tom I. Daxner píše: „*V čom tedy bolo to ‚nedopatření‘? Či snád' v tom, že vo vážnom politickom spise – akým chcel byť a za aký bol vyhlásovaný newyorskými politikmi ‚Appel‘, tak neopatrne a jasne vyslovená bola táto základná zásada, táto vedúca myšlienka, pre Slováka neprijateľná, urážlivá a pre spoločnú bratskú dohodu veľmi škodná? [...] protestujeme, žeby podstatou ‚Česko-slovenskej otázky‘ bola, alebo mala byť myšlienka: **vliatie slovenského národa do českého národa a štátu!***“ Zvýraznené v origináli.

Pri *Memorande* anticipovaný nekompromisný postoj Slovenskej ligy v Amerike v otázke slovenskej samobytnosti a požiadavky práva na samourčenie a úplnej samosprávy pre slovenský národ sa naplno prejavil aj pri vzniku Clevelandskej dohody 22. októbra 1915. K tejto dohode o spoločnom politickom programe v záujme Čechov a Slovákov v Rakúsku-Uhorsku došlo na spoločnej konferencii medzi Slovenskou ligou v Amerike a Českým národným združením¹⁷ v pozadí s Tomášom G. Masarykom, ktorý však s dualistickým riešením štátoprávneho usporiadania budúceho Česko-Slovenska už vtedy pravdepodobne nesúhlasil. Predseda a tajomník Českého národného združenia Ludvík Fisher a Josef Tvrzický-Kramer mu totiž v liste z 13. novembra 1915 napísali: „*Přikládáme program dohody československé.*¹⁸ *Vám snad zcela nevyhoví, ale nelze jinak. Je s nimi*¹⁹ *těžká porřizená, a nemají smyslu pro pevnější sjednocení. Bojí se Čechů jako Maďarů [...].*“²⁰

Samotnému podpisu Clevelandskej dohody predchádzali niekoľkomesačné rokovania a ostré výmeny názorov, v ktorých predstavitelia Slovenskej ligy v Amerike vystupovali proti úsilíu českých partnerov pripojiť slovenskú zložku odboja iba ako nejaký prívěsok k základnej českej akcii.²¹ Poprední predstavitelia českých organizácií v Amerike Tomáš Čapek, Josef Tvrzický-Kramer, Emanuel V. Voska, Karel Pergler a ďalší sa často aj na stretnutiach so Slovákami vyjadrovali o českom štáte, o českom vojsku ap., obchádzajúc pre Slovákov prijateľnejší termín československý, resp. najadekvátnejší a najprijateľnejší česko-slovenský. Okrem toho negatívne pôsobili aj informácie od Slovákov v Rusku, ktoré spochybňovali úprimnosť slov o rovnoprávnom spolužití Čechov a Slovákov a skutočnosť, že ani všetci Česi v USA (išlo o katolícke kruhy) ešte vtedy neuvažovali o rozbití Rakúska-Uhorska.

Slovenské pochybnosti o českej úprimnosti vo vzťahu k spravodlivému riešeniu česko-slovenskej otázky podporovali aj historické skúsenosti z nie až tak dávnej minulosti, keď v osemdesiatych rokoch 19. storočia časť reprezentatívnej českej politiky koketovala so spoluprácou s Maďarmi bez ohľadu na „bratský“ slovenský národ. František Ladislav Rieger v pražskom Českom klube vystúpil v decembri 1884 s prednáškou, v ktorej vyjadril názor, že Česi nemajú „*nejmenšího práva vtírati se do záležitosti uherských a činiti se, abych tak řekl, rozhodčími mezi Slováky a Uhry v otázkach politických*“²² a môžu len sledovať, ako sa veci v Uhorsku vyvíjajú. Ani neskoršie české pokusy o spoluprácu s Maďarmi nevyvolávali v slovenskom prostredí veľké sympatie a neposilňovali dôveru v úprimnosť českých snáh. Išlo napr. o pokusy národného socialistu Václava Kľofáča a Josefa Kaizla nadviazať užšiu spoluprácu s Maďarmi, aby Česi mohli lepšie čeliť pangermánskejmu tlaku. Kaizl dokonca považoval za politickú chybu, že boli

¹⁷ Úplný text Clevelandskej dohody pozri v ASSV, fasc. 235A2, Clevelandská dohoda; *Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti*. Zv. I. Bratislava 1998, s. 445–447. V uvedenej publikácii je chybná informácia týkajúca sa podpisov na tomto dokumente. Originálny podpis je len I. Daxnera. K dátumu uzavretia Clevelandskej dohody a priebehu konferencie pozri najmä VHA, f. České národní sdružení v Americe, inv. č. 8, k. 3, Zapisnice prvého zasadania Slov. Ligy s Č. Nár. Sdr., Cleveland, 22. 10. 1915 (zápisnica bola bez uvedenia konkrétneho zdroja publikovaná v práci VONDRÁŠEK, V. – HANZLÍK, F.: *Krajané v USA a vznik ČSR. V dokumentech a fotografiích*. Praha 2009, s. 34); Národné noviny (Pittsburgh), 28. 10. 1915, s. 4; Národné noviny (Pittsburgh), 24. 11. 1915, s. 5; PANKUCH, J.: *Dejiny clevelandských a lakewoodských Slovákov*. Cleveland 1930, s. 113–117, 135–137.

¹⁸ Clevelandskej dohody.

¹⁹ Slovákami.

²⁰ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v. v. i., Archiv ÚTGM (ďalej MÚA AV ČR, AÚTGM), f. Tomáš Garrigue Masaryk, V – válka (1900)–1914–1918–(1928) (ďalej TGM-V), k. 311, list L. Fishera, predsedu, a J. Tvrzického-Kramera, tajomníka Českého národného združenia, T. G. Masarykovi z 13. 11. 1915.

²¹ HRONSKÝ, M.: *Slovensko pri zrode Československa*. Bratislava 1987, s. 79–80.

²² Pozri HOLEC, R.: *Česká politika v uhorskej karikatúre (1867–1918)*. Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis, 2012, sv. 52, suppl. 1, s. 213.

na Palackého slávnosti v júni 1898 pozvaní aj Slováci, čo vyšlo najavo v roku 1914 po zverejnení Kaizlových spomienok. Podobne aj časté cesty a rokovania s predstaviteľmi maďarskej Strany nezávislosti v rokoch 1905 a 1906 boli Slovákmi kritizované a vnímané ako bezzásadovosť českej politiky.²³

Podnet na uzavretie Clevelandskej dohody vyšiel z českej strany. Na jeho začiatku, ako sme už uviedli, bol pokyn Tomáša G. Masaryka, aby sa České národné združenie ujalo iniciatívy a nadviazalo užšie kontakty so Slovenskou ligou v Amerike s cieľom nájsť spoločnú politickú platformu česko-slovenského zahraničného odboja. Masaryk totiž veľmi skoro rozpoznal mimoriadny význam amerických Čechov a Slovákov pre zahraničný odboj. Na základe toho pobádal amerických Čechov, aby sa usilovali uzavrieť so Slovákmi v USA dohodu, ktorá by ich zapojila do podporovania zahraničnej akcie a súčasne by mu umožnila oficiálne vystupovať v mene Slovákov.²⁴ Tajomník Českého národného združenia Josef Tvrzický zaslal Slovenskej lige v Amerike návrh dohody²⁵ a pozval ju na spoločnú konferenciu do Clevelandu.²⁶ Na nej bola medzi slovenskou a českou stranou po malých zmenách a dodatkoch k navrhovanému textu dosiahnutá dohoda, podľa ktorej americkí Slováci a Česi mali pracovať na spojení českého a slovenského národa „vo federatívnom zväzku štátov, s úplnou národnou autonómiou Slovenska“.²⁷ Ako to vyjadril Ignác Gessay, na základe Clevelandskej dohody mali byť podľa vzoru USA vytvorené „Spojené Štáty Česko-Slovenské“.²⁸

Česká strana deklarovala, že obsah Clevelandskej dohody je známy aj Tomášovi G. Masarykovi, ktorý s ním podľa jej tvrdenia vyjadril svoj súhlas.²⁹ Takto uistení americkí Slováci podstatnú časť česko-slovenskej odbojovej akcie až do jej zavŕšenia v roku 1918 vystupovali s americkými Čechmi rovnocenne v zmysle anglického „fifty-fifty“ a k spoločným výdavkom, ako uviedol Ignác Gessay, prispievali prinajmenšom päťdesiatimi percentami.³⁰

Uzavretím Clevelandskej dohody sa však otázka postavenia Slovenska v budúcom česko-slovenskom štáte nevyriešila. V nej obsiahnutý základný federatívny princíp v rovnoprávnosti – česko-slovenský dualizmus vedúci predstavitelia česko-slovenského odboja na čele s Tomášom G. Masarykom totiž nielenže oficiálne neuznali, ale svojimi prejavmi ho dezavovali.³¹ Podmienky dohodnuté v Clevelandskej dohode boli totiž v nasledujúcom období konfrontované s nekom-

²³ Tamtiež, s. 221–222.

²⁴ DAXNER, I.: *Ako sa vodí nášmu slovenskému národu v Česko-slovenskej Republike?* Pittsburgh 1924, s. 8; GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. I. 1933, s. 63; STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 26; PEKNÍK, M.: *Názory na riešenie slovenskej otázky za prvej svetovej vojny a počiatky smerovania slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. In: Pekník, M. et al.: *Pohľady na slovenskú politiku*. Bratislava 2000, s. 107–108.

²⁵ DAXNER, I.: *Ako sa vodí nášmu slovenskému národu v Česko-slovenskej Republike?* Pittsburgh 1924, s. 8.

²⁶ VHA, f. České národní sdružení v Americe, inv. č. 209, k. 3, list Českého národného združenia v Chicagu A. Mamateyovi, predsedovi Slovenskej ligy v Amerike z 12. 10. 1915. List v slovenskom preklade pozri v Národné noviny (Pittsburgh), 21. 10. 1915, s. 4.

²⁷ Národné noviny (Pittsburgh), 24. 11. 1915, s. 5.

²⁸ GESSAY, I.: *Rozpomienka na uzavretie Československej dohody*. Bratislava 1928, s. 8.

²⁹ I. Daxner, ktorý bol na konferencii osobne prítomný, v práci *Ako sa vodí nášmu slovenskému národu v Česko-slovenskej Republike?* (Pittsburgh 1924) na s. 8 píše: „Po jednohlasnom prijatí Clevelandskej Dohody začala sa naša spoločná revolučná práca s bratmi Čechmi, ktorí nás na opätovné otázky naše uistovali, že **obsah tejto Dohody je profesorovi Masarykovi známy a že on s tým súhlasí!**“ Zvýraznil I. Daxner. I. Gessay vo svojej brožúre *Rozpomienka na uzavretie Československej dohody* (Bratislava 1928) na s. 8 uvádza: „Pán Emanuel V. Voska, jeden z tam prítomných zástupcov Českého Národného Sdruženia, vstal a za veľkého aplausu prehlásil, že text tejto dohody známy je profesorovi Masarykovi, ako predsedovi Národnej Rady a že on s ním súhlasí.“

³⁰ GESSAY, I.: *Rozpomienka na uzavretie Československej dohody*. Bratislava 1928, s. 9.

³¹ KRAJČOVIČ, M.: *Slovenské národné hnutie v medzinárodnom kontexte. Od roku 1820 po vznik Slovenského štátu*. Bratislava 2010, s. 386.

promisným presadzovaním idey jednotného československého (politického i etnického) národa. Prejavilo sa to už o tri týždne po uzavretí Clevelandskej dohody vo vydaní *Vyhlásenia Českého zahraničného komitétu v Paríži* (14. novembra 1915), ktorým zahraničný odboj Čechov a Slovákov vstúpil na medzinárodnú politickú scénu. *Vyhlásenie* sa nieslo úplne v duchu Masarykovej koncepcie obnovy niekdajšieho českého štátu rozšíreného o Slovensko, podobne ako aj ostatné Masarykove memorandá z rokov 1914–1915.³² Ak je pravda, že Masarykovi bol text Clevelandskej dohody v čase jej uzavretia známy, Masaryk na ňu vo vyhlásení odmietol reflektovať zámerne, a to aj napriek tomu, že sa pod vyhlásením objavili aj mená predsedu Slovenskej ligy v Amerike Alberta Mamateya a jej tajomníka Ivana Daxnera ako jediných Slovákov. O úmysle Masaryka nerešpektovať vo vyhlásení Clevelandskú dohodu vedeli aj Fisher s Tvrzickým-Kramerom. V citovanom liste Masarykovi totiž uviedli: „[...] obávame se, že námaha tajemníka, jež formálně skončila shodou československou,³³ bude asi opět bezvýsledná, neboť Slováci nepochybně budou rozezeleni, že v prohlášení³⁴ není nic o Slováčích.“³⁵

Vo svetle uvedeného návrh textu Clevelandskej dohody a jej uzavretie boli len taktickým krokom z českej strany, ktorá si bola vedomá, že bez prísľubu rešpektovania samobytnosti slovenského národa väčšinu amerických Slovákov k spolupráci nepritiahne. Je potrebné si uvedomiť, že Albert Mamatey a Ivan Daxner boli prvými a jedinými Slovákami, ktorých podpis sa objavil pod vyhlásením zo 14. novembra 1915. Pre Masaryka bolo kľúčovým tieto podpisy získať, aby v odbojovej akcii mohol legitímne zastupovať aj Slovákov. Preto boli Česi nútení v záujme zjednotenia českého a slovenského krajského hnutia v USA v Clevelandskej dohode, aj keď len naoko, súhlasiť s dualistickým riešením štátoprávneho usporiadania budúceho Česko-Slovenska. To vysvetľuje aj nerešpektovanie zásad dohodnutých v Clevelandskej dohode českou stranou v nasledujúcom období.

Napriek skutočnosti, že uvedené vyhlásenie zo 14. novembra 1915 nebolo vypracované v duchu Clevelandskej dohody, americkí Slováci naň reagovali kladne v domnienke, že manifest bol vypracovaný ešte pred dohodnutím jednotného postupu Čechov a Slovákov. Uspokojili sa s proklamáciou Čechov, že pracujú za samostatný česko-slovenský štát.³⁶ Vyslovili však požiadavku, aby v budúcnosti podobné cudzinu informujúce články boli vypracované v duchu Clevelandskej dohody.³⁷ S cieľom presadzovania zásad obsiahnutých tak v *Memorande Slovenskej ligy v Amerike*, ako aj v Clevelandskej dohode, Slovenská liga vyslala v roku 1916 do Európy aj svojich dvoch delegátov, Gustáva Košíka a Štefana Osuského. K tomuto rozhodnutiu došlo na jej IX. kongrese, ktorý sa konal v dňoch 22.–23. februára 1916 v Chicagu.³⁸

Tomáš G. Masaryk však svoje chápanie vzájomného pomeru Čechov a Slovákov v ich budúcom spoločnom štáte definitívne česko-americkej reprezentácii osvetlil v lete 1916. V liste z 23. júla 1916 zaslanom z Londýna Českému národnému združeniu v Chicagu uviedol: „*Slováci*

³² RYCHLÍK, J.: *Češi a Slováci ve 20. století. Česko-slovenské vztahy 1914–1945*. Bratislava – Praha 1997, s. 46.

³³ Clevelandskou dohodou.

³⁴ Vyhlásenie Českého zahraničného komitétu zo 14. novembra 1915.

³⁵ MÚA AV ČR, AÚTGM, f. TGM-V, k. 311, list L. Fishera, predsedu, a J. Tvrzického-Kramera, tajomníka Českého národného združenia, T. G. Masarykovi z 13. 11. 1915.

³⁶ „We ask for an independent Bohemian-Slovak state.“ MÚA AV ČR, AÚTGM, f. TGM-V, k. 278, Declaration of the Bohemian (Czech) Foreign Committee, Paris, November 14, 1915. „Usilujeme o samostatný československý štát.“ MÚA AV ČR, AÚTGM, f. TGM-V, k. 278, Prohlášení Českého komitétu zahraničního, Paříž, 14. 11. 1915.

³⁷ Národné noviny (Pittsburgh), 18. 11. 1915, s. 5.

³⁸ Národné noviny (Pittsburgh), 2. 3. 1916, s. 7. Podrobnejšie k tomu pozri MICHÁLEK, S.: *Diplomat Štefan Osuský 1889–1973*. Bratislava 1999; MINÁR, I.: *Americkí Slováci a Slovensko 1880–1980*. Bratislava 1994; PALKOVIČOVÁ, H.: *Situácia v Slovenskej lige so zreteľom na činnosť jej delegátov v Európe v roku 1916*. Studia Historica Tyrnaviensia 11–12, 2011, s. 388–399.

[...] vidí, jak se musí pracovat a jak fantastické jsou plány slovenských vůdců. Zejména je fantastický plán, že poměr Slovenska a Čech bude dualistický. Slovenština by byla oficiálním jazykem na Slovensku v administraci a dost! Ale k tomu poznání přijdou krutou zkušeností [...].³⁹

Nedôverčivý postoj väčšiny amerických Slovákov voči Čechom, podnecovaný nerešpektovaním Clevelandskej dohody z českej strany, sa však radikálne zmenil roku 1917. Dňa 10. januára 1917 Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko a Rusko zaslali spoločnú odpoveď na nótu amerického prezidenta Woodrowa Wilsona o svojich vojnových cieľoch, v ktorej uviedli, že Dohoda okrem iného bojuje za „[...] oslobodenie Talianov, Slovanov, Rumunov a Čecho-Slovákov z cudzej nadvlády“.⁴⁰ Zahŕnutie „Čecho-Slovákov“ do odpovede signalizovalo víťazstvo pre Česko-slovenskú národnú radu v Paríži. V jeho dôsledku delegáti zídění na X. kongrese Slovenskej ligy v Amerike, ktorý sa konal 22. februára 1917 v Clevelande, prvýkrát otvorene požadovali rozbitie Rakúska-Uhorska a vytvorenie česko-slovenského štátu.⁴¹

Pod vplyvom odpovede spojencov sa na schôdzi Ústredného výboru Slovenskej ligy v Amerike 12. apríla 1917 zídění delegáti rozhodli pristúpiť k úzkej spolupráci s Čechmi. Ústredný výbor odsúhlasil vytvorenie spoločnej tlačovej kancelárie s názvom Slovanská tlačová kancelária (Slav Press Bureau) so sídlom v New Yorku s piatimi členmi menovanými Slovenskou ligou a piatimi Českým národným združením a paritným hradením výdavkov. Jej poslaním bolo informovať americkú a svetovú verejnosť a agitovať za spoločný česko-slovenský štát. Plnením týchto úloh sa kancelária stala prvým konkrétnym príkladom oficiálnej spolupráce Slovákov a Čechov v Spojených štátoch amerických.⁴²

V júni 1917 prišiel do USA Milan R. Štefánik s cieľom budovať dobrovoľnícku armádu z amerických Slovákov a Čechov. Situácia sa však skomplikovala vstupom Spojených štátov do vojny. Tak namiesto plánovaných 20 000 dobrovoľníkov, s ktorými Štefánik pôvodne rátal, prišlo do konca vojny z USA do Francúzska v 23 transportoch iba 2 300 dobrovoľníkov (z toho 1 065 Slovákov). Štefánik totiž musel najskôr polemizovať s plánmi Českého národného združenia a Slovenskej ligy v Amerike na vytváranie českých a slovenských oddielov v armáde USA, v tzv. Rooseveltovej divízii, a obhajovať politický význam budovania samostatnej česko-slovenskej armády vo Francúzsku. Počas svojej americkej cesty však Štefánik dosiahol príklon katolíckeho duchovenstva amerických Slovákov k programu česko-slovenskej zahraničnej akcie, čo možno považovať za jeden z najväčších úspechov jeho misie v USA.⁴³

Štefánik v Amerike mohol robiť nábor len medzi tými krajanmi, ktorí nepodliehali brannému súpisu USA. Išlo o mužov starších ako tridsaťročných a takých, ktorí dovtedy nemali americké občianstvo. No ďalších vyše 40 000 krajanov (z toho vyše 25 000 Slovákov), na ktorých sa často zabúda, povolala americká armáda.⁴⁴

Štefánikovo emotívne vyhlásenie všeobecnej mobilizácie Čechov a Slovákov v Amerike 3. októbra 1917 pod názvom *Kto za pravdu horí* sa medzi americkými Slovákami stretlo s mimo-

³⁹ Citované z BENEŠ, V.: *Masarykovo dílo v Americe*. Praha 1925, s. 35–36.

⁴⁰ „[...] liberation of Italians, Slavs, Roumanians, and Czecho-Slovaks from foreign domination.“ PERGLER, C.: *Bohemian Question*. Annals of the American Academy of Political and Social Science, July 1917, Vol. 72 [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1013665> [cit. 30. 9. 2013].

⁴¹ Národné noviny (Pittsburgh), 1. 3. 1917, s. 5.

⁴² Národné noviny (Pittsburgh), 17. 5. 1917, s. 1; STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 33.

⁴³ HRONSKÝ, M. – PEKNÍK, M.: *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Bratislava 2008, s. 140; ČAPLOVIČ, M.: *Čs. zahraničný odboj 1914–1918 a česko-slovenské légie. 1. část*. Obrana 16, 2008, č. 10, s. 22–25.

⁴⁴ HRONSKÝ, M. – PEKNÍK, M.: *Martinská deklarácia. Cesta slovenskej politiky k vzniku Česko-Slovenska*. Bratislava 2008, s. 141.

riadnou odozvou. Mobilizácia si vyžadovala vysoké sumy peňazí, omnoho vyššie, ako mohla poskytnúť Slovenská liga v Amerike. Na zvláštnom zasadnutí jej Ústredného výboru 23. októbra 1917, ktorý sa zaoberal mobilizačnou vyhláškou, delegáti ustanovili deväťčlenný výbor s úlohou vyzbierať milión dolárov v záujme budúceho česko-slovenského štátu.⁴⁵

Výbor milióndolarovej zbierky však nezastrešoval všetky zbierky amerických Slovákov. Bridgeport, Conn., Pittsburgh, New York a Chicago organizovali zbierky samostatne. Iba organizáciou jedného bazáru chicagskí Slováci vyzbierali 60 000 dolárov a bridgeportskí Slováci 30 000 dolárov.⁴⁶ K 29. máju 1919 sa v rámci milióndolarovej zbierky podarilo vyzbierať 500 643,06 amerických dolárov,⁴⁷ dňa 4. mája 1920 celková vyzbieraná suma predstavovala 640 887,46 dolárov.⁴⁸

Slovensko-americké ženy vytvorili asi 300 odbočiek Pomocného odboru Československej národnej rady v Amerike, ktoré sa nazývali Včielkami, Priadkami alebo Pomocnými odbočkami Česko-Slovenských Žien. Ich úlohou bolo zabezpečovať a zasielať oblečenie a predmety dennej potreby pre česko-slovenských legionárov.⁴⁹

Ani úzka spolupráca s Čechmi a významné čiastkové úspechy spoločnej odbojovej akcie však nedokázali prekonať rozdiely, ktoré aj naďalej pretrvávali v slovenskom a českom krajanstvom hnutí v USA. K politickým diferenciam sa družili aj náboženské rozdiely. Uvedené rozpory vyústili v roku 1918 do konečného rozdelenia amerických Slovákov na dva tábory. Kým jedna skupina zostala verná programu Tomáša G. Masaryka a jeho koncepcii nového štátu Čechov a Slovákov, druhá zaujala voči Masarykovi nedôverčivý postoj a na projektovaný nový štát sa pozerala rezervovane. Rozdelenie sa prehĺbilo po tom, čo Tomáš G. Masaryk vyslal do Ameriky Jána Jančeka, slovenského legionára a člena Československej národnej rady v Rusku, aby pomohol konsolidovať spoluprácu amerických Čechov a Slovákov a zjednotil ich v česko-slovenskom tábore.⁵⁰ Začiatkom roku 1918 si totiž Masaryk jasne uvedomil, že ak sa má spoločné odbojové hnutie úspešne zavŕšiť podľa jeho predstáv, musí dosiahnuť, aby sa české a slovenské krajanstvé hnutie v USA organizačne zjednotilo.⁵¹

Ján Janček pricestoval do Ameriky v januári 1918. Bezprostredne po svojom príchode skritizoval Slovenskú ligu v Amerike za jej laxný postoj a ako nápravu rivality a podozrievania medzi Čechmi a Slovákmi navrhol založenie Československej národnej rady v Amerike a jej podriadenie Československej národnej rade v Paríži. V dňoch 9.–12. februára 1918 sa na Jančekov podnet stretli zástupcovia Slovenskej ligy a Českého národného združenia v Chicagu, kde odsúhlasili založenie navrhovanej organizácie.⁵² Slováci trvali na tom, aby v duchu Clevelandskej

⁴⁵ STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 37–38; SNA, f. Slovenská liga v Amerike, k. 1, Menoslov a adresár členov Agitačného a poradného výboru million \$ s. zbierky, vymenovaného na schôdzi Ústredného výboru Slov. Lígy 23-ho okt. 1917; Slovak Institute and Reference Library in Cleveland (ďalej SIRL), fasc. Slovak League of America I, list Jozefa Murgaša A. Mamateyovi, Wilkes-Barre, Pa., 24. 10. 1917.

⁴⁶ STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 38.

⁴⁷ *Zápisnica XII. Kongressu Slov. Lígy v Am. vydržiavaného v Casino Halle v meste Scranton, Pa., dňa 29. mája, 1919*. Pittsburgh s. d., s. 80.

⁴⁸ GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. I. 1933, s. 118.

⁴⁹ *Zápisnica XII. Kongressu Slov. Lígy v Am. vydržiavaného v Casino Halle v meste Scranton, Pa., dňa 29. mája, 1919*. Pittsburgh s. d., s. 91–96; PANKUCH, J.: *Dejiny clevelandských a lakewoodských Slovákov*. Cleveland 1930, s. 121–124; SCHUSTEKOVÁ, A.: *Pamäti revolučnej organizácie slovenských priadok*. Banská Bystrica 1927.

⁵⁰ STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 42.

⁵¹ *Dejiny Slovenska*. Diel IV. (Od konca 19. stor. do roku 1918). Bratislava 1986, s. 463.

⁵² STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 42–43.

dohody v nej bolo zastúpenie Čechov a Slovákov rovnaké, a Česi s touto požiadavkou súhlasili.⁵³ Na ustanovujúcom zasadnutí Československej národnej rady v Amerike sa dohodlo, že aj výdavky na odbojovú akciu budú Slováci znášať vo výške päťdesiatich percent. Pre slovenskú stranu tento záväzok predstavoval skutočne veľké finančné zaťaženie, keďže boli reprezentovaní len jednou organizáciou, Slovenskou ligou v Amerike, kým českú stranu predstavovali dve organizácie: České národné združenie a Zväz českých katolíkov, združené do Bohemian National Alliance. Navyše organizovaných amerických Čechov bolo asi desaťkrát viac ako organizovaných amerických Slovákov.⁵⁴

Potom, čo Ján Janček uspel v pritiahnutí Čechov a Slovákov k užšej spolupráci v Československej národnej rade v Amerike, podnikol kroky, aby aj pripravovaný XI. kongres Slovenskej ligy v Amerike prispel ku koncentrácii československých síl. Presvedčil predsedu Slovenskej ligy Alberta Mamateya, aby sa kongres konal v New Yorku, centre čechofilských Slovákov združených v Slovenskej telocvičnej jednote Sokol na čele s Milanom Gettingom.⁵⁵ XI. kongres, ktorý schválil ustanovenie Československej národnej rady v Amerike a zvolil jej slovenských členov,⁵⁶ definitívne prispel k organizačnému zjednoteniu slovenského a českého krajanského hnutia v USA. Milan Getting mohol po kongrese konštatovať: „*Kongres Slovenskej Ligy, vydržiavaný 22. a 23. februára v New Yorku, bol a je vyvrcholením úspechu v smere za československú národnú jednotu.*“⁵⁷ *Nielen že uznesenie spoločnej rady v Chicagu bolo jednohlasne prijaté, ale aj celá správa Slovenskej Ligy dostala sa konečne do rúk československy smýšľajúcich ľudí [...].*“⁵⁸ Hneď po organizačnom zjednotení amerických Čechov a Slovákov v Československej národnej rade v Amerike a jej podriadení Československej národnej rade v Paríži ohlásil svoj príchod do Ameriky Tomáš G. Masaryk.⁵⁹

Konštatovanie Milana Gettinga však neznamenalo, že všetci americkí Slováci jednoznačne stáli na platforme spolupráce s Čechmi. Jozef Hušek, redaktor týždenníka *Jednota*, tlačového orgánu Prvej katolíckej slovenskej jednoty, najsilnejšej slovenskej podpornej organizácie v Amerike, neprestával od začiatku roku 1918 na jej stránkach vyjadrovať svoje obavy. Dňa 22. mája 1918 ostro odmietol koncepciu jednotného československého národa a vyjadril pochybnosti, či celá oslobodenecká akcia nie je konaná len v českom záujme. Vyhlásil, že v tom prípade nie je hodna najmenšej slovenskej obety: „*Boj za Veľkú Čechiu nie je hoden jediného slovenského groša a jedinej slovenskej kvapky krvi! [...] Chceme čisté víno! To je, chceme vedieť, či naša akcia je za Veľkú Čechiu, alebo za svobodné, samostatné Slovensko a za svobodné a samostatné Česko! Ak bojujeme za ‚Greater Bohemia‘, vtedy budúcnosť slovenčiny, naša národná individualita bude lepšie zabezpečená vo federatívnom Rakúskouhorsku, jako v československom štáte!*“⁶⁰

⁵³ STOLÁRIK, M. M.: *Immigration and Urbanization: The Slovak Experience, 1870–1918*. New York 1989, s. 226.

⁵⁴ VHA, f. Odbočka Československé národní rady v Americe, inv. č. 1, k. 1, Protokol ustanovujúci schůze Odbočky Československé národní rady v Americe, Cleveland, 10. 3. 1918; Národní noviny, 14. 3. 1918, s. 1.

⁵⁵ STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 44.

⁵⁶ Členmi Československej národnej rady v Amerike sa za slovenskú stranu stali: Albert Mamatey, Ján Janček, Gejza H. Míka, Ján Kubašek, Jozef Murgaš, Andrej Schustek, Ján Pankuch a Milan Getting. *Zápisnice z XI. Kongressu Slovenskej Ligy v Amerike odbyvaného dňov 22. a 23. februára 1918 v Českej Národnej Sieni, New York, N. Y. S. I.* s. d., s. 50–52.

⁵⁷ Zvýraznil M. Getting.

⁵⁸ GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. I. 1933, s. 146.

⁵⁹ SIDOR, K.: *Zásahy Slovenskej Ligy v Amerike do politického vývinu slovenského (1914–1939)*. In: Šprinc, M. (ed.): *Slovenská liga v Amerike štyridsaťročná*. S. I. 1947, s. 44.

⁶⁰ *Jednota* (Middletown, Pa.), 22. 5. 1918, s. 4.

Huškovo nezávislé stanovisko predstavovalo pre česko-slovenské hnutie nebezpečenstvo. Keďže Česi v exile, ktorí presadzovali myšlienku zjednotenia Čechov a Slovákov, nemali žiadny mandát od Slovákov v Uhorsku, museli sa spoliehať na amerických Slovákov a hľadať takýto mandát u nich. Česi, ktorí sa usilovali o uznanie česko-slovenského hnutia spojencami a Spojenými štátmi americkými, mali životný záujem na podpore oslobodzovacej akcie zo strany amerických Slovákov a akékoľvek slovenské vyhlásenia proti tomuto hnutiu sa preň mohli stať veľmi neprijemnými, ba možno osudnými.⁶¹

V reakcii na Huškovo zásadné stanovisko, Tomáš G. Masaryk prisľúbil písomne zaručiť Slovákom v novom štáte Česko-Slovensko úplnú autonómiu. Stalo sa tak uzavretím tzv. Pittsburskej dohody 31. mája 1918 v Pittsburgu, kde sa konala druhá schôdza Československej národnej rady v Amerike.⁶² Jozef Hušek, keďže nebol členom rady, čakal na výsledok porady vo vedľajšej miestnosti. Prv však, než sa schôdza začala, zavolať von predsedu Slovenskej ligy Alberta Mamateya a predstrel mu nasledujúce ultimátum: „*Masaryk alebo podpíše menom Česko-Slovenskej Národnej Rady (Masaryk, Štefánik a Beneš) Clevelandskú dohodu, alebo podpíše druhý kontrakt, ktorý zaručí Slovensku národnú autonómiu Slovenska, alebo – my katolíci z Lígy vystúpime a budeme proti nej bojovať.*“⁶³ Túto skutočnosť priznal aj sám Tomáš G. Masaryk, keď o Pittsburskej dohode neskôr napísal, že ju podpísal „*k uspokojení malé slovenské frakcie, ktorá snila o bůh ví jaké samostatnosti Slovenska*“.⁶⁴ Jozef Hušek si v tejto súvislosti dovoľil polemiku: „*Nejdem sa hádat, jak malá alebo velká bola tá frakcia, ale fakt, že mala dost mravnéj moci ,pritlačit‘ Masaryka, svedčí o tom, že tento ,najväčší štátnik sveta‘ nepovažoval ju vtedy za tak ,malú frakciu‘.*“⁶⁵ Hušek totiž pokračuje: „*Dva razy priniesol mi predseda Lígy Masarykom ceruzou napísaný koncept Pittsburskej Dohody. Dva razy upozornil som predsedu na to, že najväznejší bod našej požiadavky, slovenský snem, v jej texte nie je. Vyhováral sa, že Masaryk to neuznáva za potrebné a hovoril mi o bratskej láske, ktorá nám vraj viac dá, jako nám Masarykov podpis zaručit' môže. Predseda Lígy vrátil sa do poradnej siene a ja som čakal. Po chvíli prišiel ku mne zasa, aleže prišiel so starou pesničkou vrátil sa ako prišiel. Konečne asi za pol hodinky vyrútil sa zo zasedacej siene, objal ma, a vybozkal na obe líce, podľa slovanského obyčaja. Víťazstvo! Masaryk svojim slovom, svojim podpisom a menom Česko-Slovenskej Národnej Rady zaručil Slovensku snem! A schôdza akt ten prijala jednohlasne.*“⁶⁶

Huškov nekompromisný postoj bol pravdepodobne zosilnený aj incidentom, ktorý sa udial na dôvernej porade Tomáša G. Masaryka s americkými Slovákami v Pittsburgu v predchádzajúci deň, 30. mája 1918. Tu boli Huškovi Píseckým vytknuté jeho postoje publikované v *Jed-*

⁶¹ STOLÁRIK, M. M.: *The Role of American Slovaks in the Creation of Czecho-Slovakia, 1914–1918*. Slovak Studies 8, 1968, s. 48.

⁶² Jednota (Middletown, Pa.), 5. 6. 1918, s. 6. Viac k dátumu vzniku Pittsburskej dohody pozri KUCÍK, Š.: *Podiel amerických Slovákov na autonomistickom hnutí na Slovensku (1918–1938)*. Martin 2011, s. 22–23; KUCÍK, Š.: *Protokol 2. schôdze Odbočky Československej národnej rady v Amerike, konanej dňa 31. mája 1918 v Moose Temple, Pittsburg, Pa.* Dejiny. Internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove 4, 2010, č. 2, s. 163–181.

⁶³ HUŠEK, J.: *Pittsburská Dohoda*. Jednota. Katolícky kalendár na priestupný rok 1933, 1933, s. 110.

⁶⁴ MASARYK, T. G.: *Světová revoluce*. Praha 1925, s. 262.

⁶⁵ HUŠEK, J.: *Pittsburská Dohoda*. Jednota. Katolícky kalendár na priestupný rok 1933, 1933, s. 111.

⁶⁶ Tamtiež. Veľkú zásluhu na tom, že do textu Pittsburskej dohody bola zahrnutá požiadavka snemu, pramene pripisujú členovi Československej národnej rady v Amerike, katolíckemu kňazovi J. Kubaškovi. HUŠEK, J.: *Pittsburská Dohoda*. Jednota. Katolícky kalendár na priestupný rok 1933, 1933, s. 111; GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. 1. 1933, s. 160; Archiv Ministerstva zahraničných vecí České republiky (ďalej AMZV), f. III. sekce MZV 1918–1939, inv. č. 22, k. 651, Seventeenth Anniversary of the „Pittsburgh Pact“. Katolícky Sokol, 22. 5. 1935 (výstrižok článku), príloha listu Československého generálneho konzulátu v New Yorku Ministerstvu zahraničných vecí ČSR v Prahe z 24. 5. 1935.

note od januára do mája 1918. Osobitný dôraz bol položený na jeho citovaný výrok, že boj za Veľkú Čechiu nie je hoden jediného slovenského groša a jedinej kvapky slovenskej krvi.⁶⁷ Hušek však znovu dôrazne zopakoval svoje rozhodné stanovisko, že boj za veľkočeský štát (Veľkú Čechiu) nie je hoden najmenej slovenskej obety a Slováci musia mať v budúcom Česko-Slovensku zmluvne zaistenú národnú autonómiu.⁶⁸

Okolnosti, na ktoré poukazoval autonomisticky vyhranený Jozef Hušek, však priznal aj jeho čechoslovakistický náprotivok Milan Getting. Vo svojej knihe *Americkí Slováci a vývin česko-slovenskej myšlienky v rokoch 1914–1918* doslovne napísal, že v tom čase „slovenský človek musel čeliť nielen usilovne medzi Slovákmi pracujúcej propagande, ale aj častým netaktickým jednaniam a chovaniu sa z českej strany, ktoré často sa horšie znášalo, než čokoľvek iné, a to z tej príčiny, že ono často zdálo sa potvrdzovať, čo maďarská propaganda našoptávala“.⁶⁹ Ako uzavrel: „[...] trpezlivosť na strane slovenskej musela byť do krajností napínaná, aby vliv týchto všetkých prechmatov nepreniesol sa na spoločné dielo.“⁷⁰

Pittsburská dohoda, skoncipovaná a v jej kaligrafickej podobe podpísaná Tomášom G. Masarykom 14. novembra 1918, v deň, keď bol zvolený za prezidenta ČSR,⁷¹ sa stala jedným zo základných východísk autonomistického hnutia na Slovensku v rokoch 1918–1938. Je však zaujímavé, že samotná dohoda pojem „autonómia“ nepoužíva. Napriek alebo vďaka tomu sa v slovenskej a českej historiografii udomácnil názor, že Pittsburská dohoda bola ústupkom voči Clevelandskej dohode, pretože kým táto zabezpečovala rovnocenné postavenie Slovákov a Čechov v budúcom spoločnom federatívnom štáte, na základe Pittsburskej dohody mali mať Slováci v budúcom Česko-Slovensku len autonómiu (v zmysle asymetrického členenia budúceho česko-slovenského štátu). Podľa nášho názoru ide o zásadnú dezinterpretáciu toho, ako Pittsburskú dohodu vnímali americkí Slováci. Existujú priame i nepriame dôkazy, že Slováci v Amerike nevnímali rozdiel medzi Clevelandskou a Pittsburskou dohodou, aspoň pokiaľ ide o požiadavku federatívneho usporiadania budúceho spoločného štátu Čechov a Slovákov.

Pokiaľ ide o Clevelandskú dohodu, terminológia v nej použitá nenecháva nikoho na pochybách, že projektovaný nový štát Čechov a Slovákov mal byť takouto federáciou, keďže dohoda zakotvovala „spojenie Českého a Slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov“.⁷² K priamym dôkazom, že Slovenská liga v Amerike v otázke budúceho federatívneho usporiadania Česko-Slovenska nevnímala rozdiel medzi Clevelandskou a Pittsburskou dohodou patrí brožúra s názvom *Politická náuka vzhľadom na Česko-Slovenský štát* (neoficiálne nazývaná aj *Politický katechizmus*), ktorej autorom bol Ján A. Ferienčík a ktorú Slovenská liga v Amerike na zasadnutí svojej Ústrednej správy 31. júla 1919 v Pittsburghu prijala za svoj oficiálny program.⁷³ Podľa obsahu tejto brožúry ako oficiálneho programu Slovenskej ligy sa v jej predstavách mal „riadiť pomer Slovenska ku Česku a Česka ku Slovensku“,⁷⁴ t. j. v nej boli zakotvené základné predstavy Slovenskej ligy o budúcom štátoprávnom usporiadaní nového česko-slovenského štátu. Pri tom je potrebné zdôrazniť, že v uvedenej brožúre Slovenská liga v Amerike zhŕňala

⁶⁷ Jednota (Middletown, Pa.), 5. 6. 1918, s. 5.

⁶⁸ *Prehľad vážnejších udalostí v histórii I. Kat. Slovenskej Jednoty*. Jednota. Katolícky kalendár na obyčajný rok 1931, 1931, s. 58.

⁶⁹ GETTING, M.: *Americkí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. S. I. 1933, s. 155.

⁷⁰ Tamtiež, s. 157.

⁷¹ STOLARIK, M. M.: *The Slovak League of America and the Canadian Slovak League in the Struggle for the Self-Determination of the Nation, 1907–1992*. Slovakia 39, No. 72–73, 2007, s. 14.

⁷² ASSV, fasc. 235A2, Clevelandská dohoda.

⁷³ FERIEŇČÍK, J. A.: *Politická náuka vzhľadom na Česko-Slovenský štát*. S. I. 1919.

⁷⁴ ASSV, fasc. 299K3, Zápisnica zo schôdze Ústrednej správy Slovenskej Lígy vydržiavanej dňa 31. júla 1919 v Henry Hotel, Pittsburgh, Pa.

program, podľa ktorého postupovala za obdobie posledných niekoľkých rokov (a ktorý vychádzal z Clevelandskej dohody), teda nebol to program, ktorý Slovenská liga v Amerike sformulovala ad hoc, alebo až po skončení prvej svetovej vojny. V brožúrke predsedu Slovenskej ligy Albert Mamatey totiž píše: „*Knižička táto napísaná je [...] v duchu našej Česko-slovenskej Dohody*⁷⁵ [...] *lebo Slovenská Liga chce si zostať dôsledná, nemôže zahodiť svoj vlastný program, dľa ktorého pracovala v posledných 4–5 rokoch a ktorý je tak stručne a jasne vyjadrený v Dohode napísanej a podpísanej samým prof. T. G. Masarykom, prezidentom Česko-Slovenskej Republiky.*“⁷⁶

Podľa tohto programu, Slovenská liga v Amerike, ako reprezentantka amerických Slovákov, okolnosť, ako bude v zmysle Pittsburskej dohody usporiadaná Česko-slovenská republika, vnímala takto: „*Česko-Slovenská Republika bude pozostávať z Českých Zemí a Slovenska. Spojené budú tvoriť silný celok. Oba štáty budú mať každý pre seba svoje zákony, svoju úradnú reč, svoje súdy, svoje školy, môžu mať aj svoje osobitné vojsko pre domácu potrebu, ale spoločné vojsko bude pre vonkajšiu obranu oboch štátov, vlastne jednej česko-slovenskej republiky; spolu budú tvoriť federáciu.*“⁷⁷

Z uvedeného je viac než zrejmé, že rovnako, ako v prípade Clevelandskej dohody, aj na základe Pittsburskej dohody mal byť česko-slovenský štát vo vnímaní amerických Slovákov federáciou. A na inom mieste citovanej brožúry Albert Mamatey pri úvahe nad budúcnosťou Slovenska v česko-slovenskom štáte uvádza: „*Uvidíme, ako sa veci na Slovensku vyvinú, že či Slovensko bude mať skutočne autonómiu, ako federatívna časť Česko-slovenskej republiky, alebo či splynie so Zemiami českými v jeden celok,*⁷⁸ *s jedinou centrálnou vládou v Prahe [...].*“

K nepriamym dôkazom môžeme pripočítať skutočnosť, že po prijatí Pittsburskej dohody sa nikde v krajanskej tlači nenachádza zmienka o sklamaní alebo rozčarovaní autonomisticky vyhranených amerických Slovákov, práve naopak.⁷⁹ Podobne Jozef Hušek, ako jeden z hlavných obhajcov samobytného postavenia Slovenska v budúcom Česko-Slovensku a kritik akýchkoľvek čechoslovakistických tendencií, nazval Tomáša G. Masaryka bezprostredne po prijatí Pittsburskej dohody iskreným priateľom Slovákov: „*Professor Masaryk je iskrený priateľ Slovákov i slovenčiny. Mali sme o tom pochybnosti, dnes z nich neostala ani tieň.*“⁸⁰ Je známe, že od roku 1915 sa spolupráca slovenských a českých krajanských organizácií realizovala pod podmienkou rešpektovania zásad zakotvených v Clevelandskej dohode. Keby Jozef Hušek považoval Pittsburskú dohodu za ústupok voči Clevelandskej dohode, iste by to dal patrične najavo. Tým však, že sa mu do Pittsburskej dohody podarilo presadiť požiadavku osobitného slovenského snemu, ju považoval v otázke federatívneho usporiadania budúceho Česko-Slovenska za identickú s Clevelandskou dohodou. Jozef Hušek ako americký Slovák vychádzal totiž zo svojej americkej, nie európskej skúsenosti. V americkom chápaní našich krajanov štát, akým bolo Česko-Slovensko, vzniká a jeho právomoci sú vymedzené zmluvou medzi dvoma alebo viacerými nositeľmi suverenity. Rovnako z vôle oboch subjektov, alebo jedného z nich, môže zaniknúť. Hušek, ako aj väčšina amerických Slovákov, pevne trval na požiadavke slovenského snemu, aby sa Slováci a Slovensko stali subjektom, ktorý štát zakladá, a nie objektom, ktorému sa „*až po uznaní Česko-Slovenska*“ niečo dáva. Okrem toho v americkom chápaní našich krajanov snem ako nositeľ suverenity 1) v oblasti ústavou dohovorenej právomoci nepodlieha a ani

⁷⁵ Pittsburskej dohody.

⁷⁶ FERIEŇČÍK, J. A.: *Politická náuka vzhľadom na Česko-Slovenský štát*. S. I. 1919, s. 7.

⁷⁷ Tamtiež, s. 19.

⁷⁸ Zvýraznil A. Mamatey.

⁷⁹ ČULEN, K.: *Pittsburghská dohoda*. Bratislava 1937, s. 190–194.

⁸⁰ Jednota (Middletown, Pa.), 5. 6. 1918, s. 4; SIDOR, K.: *Slováci v zahraničnom odboji*. Bratislava 1929, s. 151.

nemôže podliehať federálnemu parlamentu. Nad oboma inštitúciami môže byť ústavný súd, ale len ako strážca zákonnosti; 2) nemôže byť obmedzený v práve, aby sa dožadoval zmeny dohody, čiže ústavy štátu, alebo zrušenia dohody, t. j. vystúpenia zo štátneho zväzku.⁸¹

Kým teda v Clevelandskej dohode bola požiadavka federatívneho usporiadania budúceho česko-slovenského štátu vyjadrená explicitne, v Pittsburskej dohode bola vyjadrená implicitne vo forme samostatného slovenského snemu. Je dôležité si tiež uvedomiť, Clevelandská dohoda popri „*federatívnom zväzku štátov*“ zároveň hovorí o „*úplnej národnej autonómii Slovenska*“, pričom pojem „*federácia*“ a „*autonómia*“ kladie vedľa seba. To znamená, že požiadavka autonómie bola v myslení amerických Slovákov rovná požiadavke dualistického usporiadania budúceho Česko-Slovenska podľa vzoru Spojených štátov amerických.

Je zrejmé, že Tomáš G. Masaryk v súlade so svojou koncepciou obnovy niekdajšieho českého štátu rozšíreného o Slovensko sledoval cieľ oslabiť Clevelandskú dohodu, čo sa prejavilo i v štylizácii Pittsburskej dohody (a zrejme zo známych taktických dôvodov pred dohodovými veľmocami túto štylizáciu akceptovali aj reprezentanti Slovákov v Amerike), ale práve presadenie požiadavky osobitného slovenského snemu jej dávalo význam dokumentu, ktorý v ponímaní amerických Slovákov zaručoval Slovákom v budúcom Česko-Slovensku plný samobytný vývin a autonómiu na federatívnom základe. Z uvedeného dôvodu neostalo neskôr Masarykovi nič iné, len Pittsburskú dohodu vyhlásiť za falzifikát.⁸²

K nepriamym dôkazom môžeme pripočítať i vyjadrenia čelných protagonistov slovenského krajanského hnutia v USA. Jozef Hušek svoje predstavy v otázke budúceho postavenia Slovákov v spoločnom česko-slovenskom štáte vyjadril takto: „*I z politických, národných i hospodárskych príčin Slovákov musí nástožiť na tom, že je svojským, to je, že je samobytným národom slovanským, ktorý dobrovoľne, teda zo svojej vlastnej slobodnej vôle vstupuje vo spoločnú domácnosť s bratom Čechom, ako rovný s rovným.*“⁸³ Podobne aj Ignác Gessay tak v Clevelandskej, ako aj v Pittsburskej dohode videl riešenie na „*federatívnom základe*“.⁸⁴ A rovnako rozdiel medzi Clevelandskou a Pittsburskou dohodou nevidel ani Ivan Bielek, keď už ako predseda Slovenskej ligy v Amerike⁸⁵ vyhlásil, že Pittsburská dohoda je „*priamo totožná s Clevelandskou Dohodou*“.⁸⁶

Vo svetle uvedených postojov amerických Slovákov k štátoprávnomu usporiadaniu Česko-Slovenska je lepšie pochopiteľný aj odpor Tomáša G. Masaryka práve voči požiadavke osobitného slovenského snemu pri samotnom formulovaní Pittsburskej dohody (ako sme už uviedli). V súlade s ideou jednotného československého národa bolo podľa jeho mienky na projekte budúceho česko-slovenského štátu potrebné zastrieť národnostnú pestrosť, lebo iba národný princíp sa podľa súdobých teoretikov a politikov pokladal za oprávnenie vzniku nových štátnych útvarov. Hoci totiž Tomáš G. Masaryk slovenskú problematiku dokonale poznal a strategicko-politický význam Slovenska využil v projektovanom novom štátnom útvere, na medzinárodno-politickej scéne si zvolil cestu integrovania slovenskej otázky do českej na základe fikcie o jednotnom československom národe.⁸⁷

⁸¹ MINÁR, I.: *Americkí Slováci a Slovensko 1880–1980*. Bratislava 1994, s. 154–156.

⁸² Archiv Kanceláre prezidenta republiky (ďalej AKPR), f. Kancelár prezidenta republiky (1919–), sign. T 511/21, list T. G. Masaryka A. Hlinkovi z 12. 10. 1929.

⁸³ HUŠEK, J.: *Čo som videl, počul a skúsil na Slovensku*. Jednota. Katolícky kalendár na priestupný rok 1920, 1920, s. 46.

⁸⁴ GESSAY, I.: *Slovensko po oslobodení*. Cleveland s. d., s. 23–24.

⁸⁵ I. Bielek bol predsedom Slovenskej ligy v Amerike v rokoch 1920–1934.

⁸⁶ ASSV, fasc. 299A2, Zpráva Predsedu Slov. Lígy v Amerike podaná a prijatá na XIV. Kongresse Slov. Lígy vydržianom v dňoch 28., 29. a 30. júna 1922, v Pittsburghu, Pa. Pittsburgh [s. d.], s. 5.

⁸⁷ *Dejiny Slovenska*. Diel IV. (Od konca 19. stor. do roku 1918). Bratislava 1986, s. 428.

Naproti tomu požiadavka slovenského snemu vychádzala u väčšiny amerických Slovákov z prirodzenej požiadavky práva na samourčenie a úplnej samosprávy pre slovenský národ. Táto požiadavka, formulovaná už v *Memorande Slovenskej ligy v Amerike* z rokov 1914–1915 a plne obsiahnutá aj v Clevelandskej dohode z roku 1915, sa stala motívom, pre ktorý väčšina amerických Slovákov podporovala aj autonomistické hnutie na Slovensku po vzniku ČSR.

Uvedenú interpretáciu Pittsburskej dohody podporuje aj posledný výskum autonomistického hnutia na Slovensku. Martin Vašš vo svojej monografii *Slovenská otázka v 1. ČSR (1918–1938)*⁸⁸ prišiel k záveru, že slovenským autonomistom v medzivojnovom období zo štruktúrneho hľadiska (aj vzhľadom na neustále prítomnú požiadavku symetrického česko-slovenského vzťahu) išlo fakticky o federáciu. Uvedenú skutočnosť potvrdzujú takmer všetky návrhy z dielne Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na autonómiu Slovenska z tohto obdobia. Dôležitou je aj skutočnosť, že Jozef Tiso v poslaneckej snemovni na sklonku roku 1937 na základe skúseností získaných počas svojej cesty do USA začal Pittsburskú dohodu interpretovať vo federalistickom kóde, a to práve pod vplyvom informácií od amerických Slovákov, ktorí ako vzor pre budúcu spoločnú republiku Čechov a Slovákov uvádzali štátoprávny zväzok Spojených štátov amerických.

Je zjavné, že v prvých mesiacoch Veľkej vojny v úvahách amerických Slovákov o budúcom postavení slovenského národa rezonovalo zabezpečenie samosprávneho vývinu Slovenska bez ohľadu na to, v akom štátoprávnom usporiadaní to bude (*Memorandum Slovenskej ligy v Amerike 1914–1915*). Zároveň sa v týchto úvahách začal presadzovať názor, že najpriateľnejším riešením bude štátne spojenie s Čechmi pri zabezpečení plného samobytného vývinu Slovákov. Konkretizáciou uvedenej myšlienky mala byť Clevelandská dohoda, ktorá však vo svetle citovaných prameňov bola len taktickým krokom z českej strany. Tá si bola vedomá, že bez prísľubu rešpektovania svojbytnosti slovenského národa väčšinu amerických Slovákov k spolupráci neprítiahne. Albert Mamatey a Ivan Daxner ako čelní predstavitelia Slovenskej ligy v Amerike boli prvými a jedinými Slovákami, ktorých podpis sa objavil pod *Vyhlasením Českého zahraničného komitétu v Paríži* (14. novembra 1915), ktorým zahraničný odboj Čechov a Slovákov vstúpil na medzinárodnú politickú scénu. Pre Masaryka bolo kľúčovým tieto podpisy získať, aby v odbojovej akcii mohol legitímne zastupovať aj Slovákov. Preto boli Česi nútení v Clevelandskej dohode, aj keď len naoko, v záujme zjednotenia českého a slovenského krajanského hnutia v USA súhlasiť s dualistickým riešením štátoprávneho usporiadania budúceho Česko-Slovenska. To vysvetľuje aj nerešpektovanie zásad dohodnutých v Clevelandskej dohode českou stranou v nasledujúcom období. Tomáš G. Masaryk svoje chápanie vzájomného pomeru Čechov a Slovákov v ich budúcom spoločnom štáte česko-americkej reprezentácii definitívne osvetlil v lete 1916. Predstavy Slovákov o dualistickom usporiadaní budúceho Česko-Slovenska označil za fantazmu, k poznaniu čoho mali dôjsť krutou skúsenosťou. Nedôverčivý postoj väčšiny amerických Slovákov voči Čechom, podnecovaný nerešpektovaním Clevelandskej dohody z českej strany, sa radikálne zmenil roku 1917, keď do odpovede dohodových veľmocí na nótu amerického prezidenta Woodrowa Wilsona o svojich vojnových cieľoch boli zahrnutí aj Čecho-Slováci. Pod jej vplyvom sa zidení delegáti na schôdzi Ústredného výboru Slovenskej ligy v Amerike v apríli 1917 rozhodli pristúpiť k úzkej spolupráci s Čechmi. Ani táto spolupráca, spolu s významnými čiastkovými úspechmi spoločnej odbojovej akcie, však nedokázali prekonať rozdiely, ktoré aj naďalej pretrvávali v slovenskom a českom krajanskom hnutí v USA. Uvedené rozpory sa rozhodol eliminovať Tomáš G. Masaryk, ktorý po svojom príchode na americkú pôdu v máji 1918 uzavrel s americkými Slovákami novú, tzv. Pittsburskú dohodu. Aj napriek

⁸⁸ VAŠŠ, M.: *Slovenská otázka v 1. ČSR (1918–1938)*. Martin 2011.

tradovanému názoru, že Pittsburská dohoda bola ústupkom voči Clevelandskej dohode, existujú priame i nepriame dôkazy, že aspoň pokiaľ ide o otázku požiadavky federatívneho usporiadania budúceho spoločného štátu Čechov a Slovákov americkí Slováci nevnímali rozdiel medzi oboma dohodami. Je zrejmé, že Tomáš G. Masaryk v súlade so svojou koncepciou obnovy niekdajšieho českého štátu rozšíreného o Slovensko sledoval cieľ oslabiť Clevelandskú dohodu, čo sa odzrkadlilo v štylizácii Pittsburskej dohody. Presadenie požiadavky osobitného slovenského snemu však dávalo posledne menovanej význam dokumentu, ktorý v ponímaní amerických Slovákov zaručoval ich rodákom v budúcom česko-slovenskom štáte plný samobytný vývin a autonómiu na federatívnom základe. Okrem toho, táto interpretácia Pittsburskej dohody má oporu aj v poslednom výskume domáceho slovenského autonomistického hnutia v období medzi dvoma svetovými vojnami.

Summary

Czecho-Slovak Liberation Movement in the USA (1914–1918)

In the first months of the Great War, in the American Slovaks' considerations on the future status of the Slovak nation, the main objective became the securing of the autonomous development of Slovakia regardless of the constitutional arrangement (*Memorandum of the Slovak League of America 1914–1915*). At the same time, the opinion that the best solution would be the common state with the Czechs under the condition of ensuring the full independent development of the Slovaks was gradually gaining ground. The concretization of this idea was supposed to be the Cleveland Agreement. In the light of the sources, however, the conclusion of the latter was only a tactical step by the Czechs. They knew that they would not attract the majority of American Slovaks to cooperation without promising to respect the distinctiveness of the Slovak nation. Albert Mamatey and Ivan Daxner, the President and Secretary of the Slovak League of America respectively, were the first and only Slovaks whose signatures appeared under the Declaration of the Bohemian Foreign Committee (14 November 1914), by which the liberation movement of the Czechs and Slovaks abroad entered the international political scene. For Thomas G. Masaryk it was crucial to gain these signatures from the Slovak representatives to be also able to legitimately speak on behalf of the Slovaks. In the interest of the unification of the Czechs and Slovaks in the US, the Czechs in the Cleveland Agreement, therefore, had to ostensibly agree with the dualistic arrangement of the future Czecho-Slovakia. In the light of the aforesaid it is also clear why the Czechs did not respect the principles agreed upon in the Cleveland Agreement in the following period. Thomas G. Masaryk definitely clarified his view of the mutual relationship between the Czechs and Slovaks in their future state to the American Czechs in the summer of 1916. He described the Slovaks' dualistic expectations as phantasm, to the knowledge of which they would come through cruel experience. The distrustful attitude of most American Slovaks to the Czechs, fuelled by their ignoring of the Cleveland Agreement, radically changed in 1917 when the "Czecho-Slovaks" were included in the reply of the Entente Powers to the note of the President Woodrow Wilson on their war goals. Under the reply's influence, the Executive Committee of the Slovak League of America decided to closely cooperate with the Czechs. Neither this cooperation, nor the important partial successes of the common liberation action could not, however, overcome the differences still persisting in the Slovak and Czech liberation movement in the USA. Masaryk as the President of the Czecho-Slovak National Council decided to resolve these conflicts. Upon his arrival in America in May 1918, he concluded another agreement with American Slovaks, known as the Pittsburgh Agreement. Despite the fact that the overwhelming majority of historians consider the latter to be "weaker" than the Cleveland Agreement, there are evidences that American Slovaks did not see any difference between the both agreements and considered them to be identical, at least in the matter of the demand of the federative arrangement of the future Czecho-Slovakia. It is clear that Masaryk tried to weaken the Cleveland Agreement in accordance

with his concept of the restoration of the former Bohemian state enlarged by Slovakia. Indeed, it can be visible in the wording of the Pittsburgh Agreement, as compared to the Cleveland Agreement. However, the inclusion of the requirement of the separate Slovak Diet made the Pittsburgh Agreement a document which guaranteed the Slovaks full autonomy on the federative basis in the future Czecho-Slovak state. Moreover, this interpretation of the Pittsburgh Agreement is fully supported by the recent research in the field of the Slovak autonomy movement in Czechoslovakia in the interwar period.